

EENZAAM, MAAR NIET ALLEEN

Een wereldberoemde psycholoog vertelde mij jaren geleden eens, dat de mens naast overleven drie fundamentele emotionele behoeften heeft, namelijk:

- Deel van een groep uitmaken
- Zich in de groep kunnen onderscheiden, en
- Greep hebben op zijn ontwikkeling en toekomst

Eenzaamheid is, zo beschouwd een tekort aan de eerste van deze drie fundamentele emotionele menselijke behoeften. In dit vignet richt ik mij vooral op de vraag: wat kunnen wij er aan doen?

Daarbij is het goed ons ervan bewust te zijn, dat eenzaamheid overal voorkomt in alle dwarsdoorsneden van onze bevolking, en zich niet beperkt tot een "ouderenprobleem". Ook moeten we ons realiseren dat er voor sommigen onder ons waarschijnlijk een tekort aan eenzaamheid is.

Dus moeten we ervan uitgaan, dat het bestrijden van eenzaamheid - net als elke maatschappelijke uitdaging - het zoeken naar een evenwicht is.

Een tweede belangrijk uitgangspunt is in mijn ogen, dat een aanpak nooit alleen gericht kan zijn op een programma van top-down acties, waarin onze aandacht zich geheel richt op het aanbieden van allerlei instrumenten om het leven van de eenzame te verlichten. Het is immers beter "iemand te leren vissen dan hem/of haar elke dag een vis te geven".

En tenslotte moeten we ons realiseren, dat in de moderne dynamische tijd, waarin alles steeds sneller verandert, om het simpel te zeggen, "alles met alles samenhangt". De uitdaging is dan ook om een "cultuur" te creëren - een stelsel van samenhangende initiatieven -, die het aanpakken van het "probleem eenzaamheid" een natuurlijk verloop geven.

Ik stel dan ook een drietaps raket met een nabrander voor tegen de eenzaamheid:

- Stap 1: Het zich verdiepen in de voornaamste aspecten van het werkveld: in welke vormen doet het zich voor, voor wie, waar en wanneer?
- Stap 2: Het genereren van een ongebreidelde verzameling van creatieve ideeën over mogelijke instrumenten en randvoorwaarden, die het "probleem" zouden kunnen mitigeren
- Stap 3: Het kiezen van een samenhangend stelsel van acties vanuit de overvloed van ideeën, die de meeste kans van slagen bieden
- Nabrander: Het regelmatig toetsen van effecten van de diverse acties en het continu aanpassen van het stelsel naar bevind van zaken

1. Inventariseren

De allereerste voorwaarde voor het succesvol oplossen van een probleem, is een goede beschrijving/definitie daarvan en een goed overzicht en inzicht verwerven in de aard, omvang, en intensiteit daarvan voor verschillende relevante doelgroepen.

Deze fase en het belang daarvan wordt vaak schromelijk onderschat. Het probleem wordt dan onvoldoende begrepen en de kwaliteit van de oplossingen is navenant.

Een interessante optie lijkt mij om een aantal gemeenten van verschillend karakter en omvang uit te nodigen in deze fase een eerste opzet te maken van een dergelijke

inventarisatie en ze daarmee tegelijk een instrumentele rol te bieden in het uiteindelijke proces van oplossen.

Los daarvan kan een landelijk team van tijdelijk vrijgestelden uit zeer verschillende sectoren van de maatschappij, waaronder ook met name niet-ambtenaren en jongeren, zich storten op een inventarisatie van alle onderzoeken en projecten, die nationaal en internationaal eenzaamheid tot onderwerp van studie hebben gehad.

Deze stap in het proces culmineert in een duidelijke formulering van de probleemstelling en een goed zicht op aard en omvang van het probleem. Dit dient als leidraad voor al het volgende werk.

2. Genereren van creatieve oplossingscomponenten

Als een tweede stap voorzie ik een fase van ongebreidelde brainstorming. Hierbij wordt het onderzoek naast de al betrokkenen van gemeenten en het centrale team opengesteld voor inbreng door iedereen, die in het onderwerp geïnteresseerd is.

Bij deze brainstorming is het waardevol bestaande maatschappelijke organisaties, die zich het onderwerp aantrekken, actief bij het proces te betreffen, evenals ondernemingen, die hierin geïnteresseerd zijn. Maar ook de burgers moeten hier intensief bij worden betrokken.

Het grote publiek betrekken bij de oplossing moet met name via internet gebeuren. Dat is veel effectiever dan allerlei inspraakrondes. Deze laatste leiden veelal tot polarisering, bereiken de juiste mensen niet, creëren onrealistische verwachtingen en kosten gruwelijk veel tijd.

Een internet-based technologie, die hierbij goed van pas kan komen, is bijvoorbeeld de toepassing, die onder de naam Synthetron op de markt is, maar er zijn waarschijnlijk internationaal ook goede andere opties. De kern van deze methodiek is, dat je via internet grote groepen benadert om ideeën te genereren, dat je deze ideeën vervolgens door een - willekeurige - indeling in een groot aantal kleinere groepen laat beoordelen en dat je vervolgens de ideeën, die in de kleinere groepen het meeste waardering krijgen deelt met steeds grotere groepen.

Op deze wijze worden twee desiderata met betrekkelijk weinig inspanning verkregen: een rijkdom aan verschillende ideeën en een eerste weging van deze ideeën voor wat betreft publieke waardering ervoor.

Een alternatief, dat naast de boven beschreven benadering gehanteerd kan worden is het onderwerp in te brengen in het programma van De Nationale Denktank, die in de achterliggende jaren bewezen heeft praktisch en constructieve oplossingen aan te kunnen reiken voor heikele maatschappelijke onderwerpen.

3. Kiezen van een aanpak

In deze derde fase van het proces is de opgave een samenhangend stelsel van acties te kiezen om op praktische wijze eenzaamheid te bestrijden. In dit te kiezen stelsel zal onvermijdelijk de inbreng van de burger zelf een centrale rol dienen te vervullen.

De rol van de overheid is hierbij vooral een inspirerende en een faciliterende. De burger moet centraal staan, allereerst om dat het vraagstuk zich alleen bottom-up en niet top-down laat aanpakken. Maar ook omdat de door eenzaamheid getroffenene zelf ook een actieve rol zal moeten vervullen.

Een belangrijke taak voor de overheid is in deze fase om nationaal een ondersteunend communicatieprogramma te verzekeren en, waar nodig te financieren en daarnaast om er op toe te zien, dat zoveel mogelijk organisaties uit het maatschappelijk middenveld en geïnteresseerde ondernemingen oprecht samen werken in hun inspanningen.

Een belangrijk element in de keuze van instrumenten, dat deze niet geheel geïsoleerd van allerlei andere goed bedoelde overheidsprogramma's worden gepositioneerd, maar dat juist verbindingen worden gelegd met bestaande initiatieven bijvoorbeeld op het terrein van sport, onderwijs, mobiliteit en zorg.

4. Voortdurend aanpassen

In onze dynamische wereld is geen enkel plan gemaakt voor de eeuwigheid; nog sterker: vrijwel geen enkel plan overleeft zonder aanpassingen meer dan een jaar.

Er moet dus in de uitvoering een grote alertheid en bereidheid zijn om effecten te volgen en, waar gewenst, componenten aan te passen, dan wel geheel te beëindigen.

Op deze wijze zou de aanpak van eenzaamheid wellicht een goede stap zijn op weg naar een (nog meer) effectieve overheid.

Mickey Huibregtsen

25 juni 2019

Literatuur:

Management Made Simple

Rebuilding Society from the Ground Up

Meer Waarde, over Maatschappelijk Actief Ondernemen

Meer Wij, over Samen Werken in de 21ste Eeuw